

GRADOVI SR HRVATSKE I NJIHOVE OKOLICE*

Problem definiranja gradova i gradskih regija

MILAN VRESK

Grad kao naseobeni oblik ima dugu historiju. Smatra se da su prvi gradovi nastali prije pet tisuća godina. O broju, veličini i prostornom rasporedu gradova u starom i srednjem vijeku možemo, međutim, suditi tek prema materijalnim ostacima, kao što su obrambeni sistemi, utvrđenja, reprezentativne zgrade itd., a manje na osnovi statističke i druge pisane dokumentacije. Problem definiranja grada prisutan je od pojave prvih gradova do danas. Zbog toga je pitanje broja i veličine gradova u svijetu otvoreno sve do prvih popisa stanovništva i razvoja modernih statističkih službi. Gradovi starog i srednjeg vijeka bili su maleni. Većina je imala tek po nekoliko tisuća stanovnika. Mnogi od njih dobili su status grada s određenim pravima i obvezama, kraljevskim poveljama ili ga stekli na drugi način. Prisjetimo se slobodnih kraljevskih gradova, biskupskih gradova, gradova kumuna ili gradova drugih statusa.

Intenzivan proces urbanizacije u 19. i 20. stoljeću, pospješena industrijskim razvojem, aktualizirao je pitanje diferenciranja gradskih od seoskih naselja. Od tada se u definiranju gradskih naselja sve više uzimaju u obzir pojedina funkcionalna i morfološka obilježja naselja.

U evoluciji geografskog poimanja grada mogu se uočiti različiti pristupi. Geografske definicije grada iz 19. i početka 20. stoljeća bile su uopćene. U tadašnjim definicijama grad je tretiran kao središte industrije, trgovine, prometa ili drugih nepoljoprivrednih djelatnosti. U kasnijim definicijama veća pozornost poklanja se fizionomsko-morfološkim obilježjima. Jednu od najkompleksnijih geografskih definicija grada dao je H. Bobek (1927. i 1938), koji je u tu svrhu izdvojio tri, po njemu, najznačajnija obilježja: kompaktnost naselja, veličina naselja i gradski način života. U kasnijim radovima autori su navedena bitna obilježja dopunjavali novim (Klöpper, 1956). Iz većine dosadašnjih definicija proizlazi da su za geografsko definiranje grada bitne tri grupe obilježja: populacijsko-demografska, funkcionalna i fizionomsko-morfološka. S obzirom na to, grad se s geografskog gledišta najčešće definira kao veće i kompaktno naselje s razvijenim sekundarnim i tercijarnim djelatnostima u kojima radi najveći dio njegova stanovništva.

* U ovom radu iznijeti su neki rezultati istraživanja koja se vrše u okviru znanstvenog projekta — Sustav centralnih naselja i gradova SRH. On se u programu SIZ-a za znanstveni rad SRH istražuje u Geografskom zavodu PMF-a.

Valja, međutim, istaći da u određivanju statusa grada u svijetu danas postoje velike razlike. One se očituju kako u broju bitnih varijabli tako i u parametrima. Veličina naselja uzima se najčešće za određivanje pravnog statusa grada, vrlo često u kombinaciji s drugim obilježjima. Navedene razlike u definiranju grada dovode u pitanje utvrđivanje stvarnog broja gradova u svijetu, gradskog stanovništva kao i njihovo regionalno upoređivanje.

Danas se sve više javljaju mišljenja da bi se dosadašnji pojam grada trebao korigirati. Naime, grad koji imamo u našoj svijesti i o kojem govorimo i pišemo, nastao je u minulim epohama, u određenim društveno-ekonomskim prilikama. Radi se o kompaktnom i gusto izgrađenom gradu sa zbijenim zgradama, s određenim sistemom ulica itd. Za njega se često čuje da je »pješački grad«. Kako suvremeni procesi urbanizacije, pogotovo u razvijenim zemljama, smanjuju morfološku zbijenost grada, to su takva razmišljanja i razumljiva.

Drugi problem koji se javlja od 19. stoljeća s intenzivnom urbanizacijom, a danas je još više aktualan, jest omeđivanje grada. Do 19. stoljeća granice grada bile su uglavnom jasno izražene. Gradska međa bila je tamo gdje je završavao kompaktno izgrađen prostor. Jačanjem funkcije rada i razvojem prometa koji je omogućio veću prostornu mobilnost stanovništva, a time i veće razdvajanje mjesta rada i mjesta stanovanja, međe gradova sve su slabije izražene jer se njihove okolice urbaniziraju. Danas je sve teže utvrditi gdje prestaje grad, a počinje ruralni prostor. Sve veća koncentracija stanovništva u okolice i njihove kompleksne preobrazbe nagovješćuju postanak novih urbanih oblika (Blowers, Hamnett, Sarre, 1974).

Ovakav razvoj nametnuo je potrebu izdvanja i po nekoliko prostornih jedinica koje čine grad sa svojom različito urbaniziranom okolicom. To se prvenstveno odnosi na razvijene prostore s visokim stupnjem urbanizacije.

Takvo definiranje naselja, odnosno određivanja gradova i njihovih međa, prisutno je i u našoj zemlji (Rogić, 1959, Žuljić, 1968). Od 1961. godine, kako je već dobro poznato, statistička služba primjenjuje model (Macura, 1954) po kojem se naša naselja dijele na gradska, mješovita i seoska. Diferencijacija naselja vrši se kombinacijom dviju varijabli (veličinom i udjelom nepoljoprivrednog stanovništva) s određenim parametrima. Prema ovoj klasifikaciji grad može imati najmanje 2 000 stanovnika ukoliko zadovoljava i drugi kriterij¹⁾.

Valja, međutim, istaći da navedeni model nije na posve zadovoljavajući način riješio pitanje diferenciranja naselja na gradska i ostala. To je došlo do izražaja u popisu stanovništva 1971. godine. Ovim popisom nisu u gradove npr. uvrštena neka naselja koja svojim fizionomsko-morfološkim i funkcionalnim obilježjima imaju atribute grada (često su to općinska središta), jer su imala manje od dvije tisuće stanovnika. Istovremeno su status grada stekla neka naselja oko većih gradova zbog visokog udjela nepoljoprivrednog stanovništva, a koje zapravo još nemaju fizionomiju grada. Sve intenzivnija urbanizacija okolica upućuje da će takvih naselja, koja su zapravo stambeni sateliti većih gradova, biti sve više.

1) Prema ovoj klasifikaciji u Jugoslaviji je 1971. godine bilo ukupno 497 gradova, od čega u BiH 96, Crnoj Gori 19, Hrvatskoj 103, Makedoniji 30, Sloveniji 68, Užoj Srbiji 116, Vojvodini 47 i Kosovu 18 gradova.

Navedene anomalije ukazuju na potrebu da se diferenciranje naselja što više objektivizira.

Uz određivanje statusa kod nas je sve naglašeniji problem određivanja međa grada. On je izraženiji kod velikih gradova, a posljedica je sve intenzivnije urbanizacije okolica. Kod pojedinih gradova gradska međa nije najsigurnije postavljena, što ponekad može izazvati izvjesne zabune²⁾.

Pored diferenciranja naselja i određivanja gradskih međa, u našoj zemlji sve veću pažnju privlači kompleks odnosa grad-okolica i izdvajanje gradskih regija. Kako je već dobro poznato, funkcija rada naših gradova intenzivno jača, što istovremeno zbog sve veće prostorne pokretljivosti radne snage pospešuje urbanizaciju njihovih okolica³⁾. To dovodi do stvaranja gradskih regija kao specifičnih prostornih jedinica⁴⁾.

U ovom radu pažnja će biti posvećena gradskim regijama socio-ekonomskog tipa u Hrvatskoj. Prije svega, izdvojit ćemo gradske regije gradova srednjih veličina, a zatim na osnovi ranijih istraživanja⁵⁾ sažeti osnovne podatke svih gradskih regija Hrvatske.

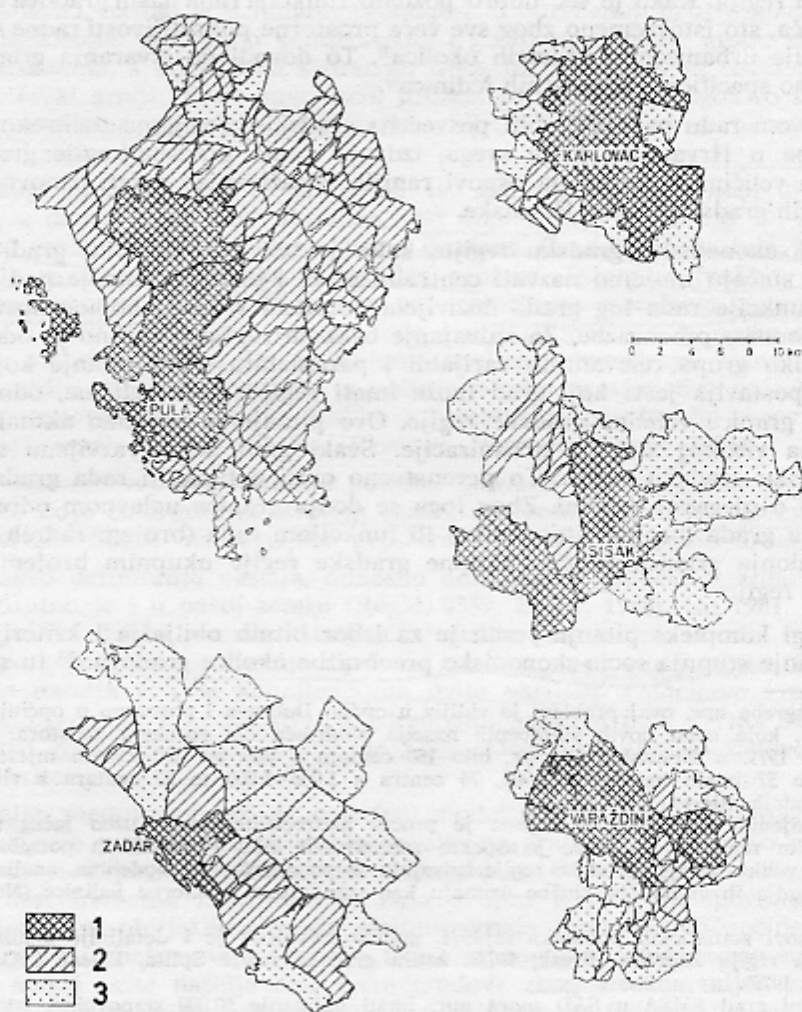
Socio-ekonomsku gradsku regiju, kako je već poznato, čini grad, koji u ovom slučaju možemo nazvati centralni grad, i okolica, koja je pod utjecajem funkcije rada tog grada doživljela određeni stupanj homogenosti socio-ekonomske preobrazbe. Za izdvajanje ovakvih regija potrebno je odabrati nekoliko grupa relevantnih varijabli i parametara. Prvo pitanje koje se pritom postavlja jest: koji grad može imati regiju, koje veličine, odnosno gdje su granice veličine gradske regije. Ovo pitanje je posebno aktualno u zemljama visokog stupnja urbanizacije. Svaki grad nema razvijenu socio-ekonomsku gradsku regiju. To prvenstveno ovisi o funkciji rada grada, indirektno o njegovoj veličini. Zbog toga se donja granica uglavnom određuje veličinom grada (brojem stanovnika) ili funkcijom rada (brojem radnih mjesta), a donja granica veličine ukupne gradske regije ukupnim brojem stanovnika regije⁶⁾.

Drugi kompleks pitanja vezan je za izbor bitnih obilježja i kriterija za određivanje stupnja socio-ekonomske preobrazbe okolice gradova. U tu svrhu

- 2) Kod Zagreba npr. ovaj problem je vidljiv u općini Dubrava i pogotovo u općini Novi Zagreb, koja osim novih stambenih naselja obuhvaća dio ruralnog prostora.
- 3) Godine 1971. u Hrvatskoj je npr. bilo 150 centara s više od 200 radnih mjesta, od čega je 57 imalo manje od 1000, 74 centra s 1000—5000 te 20 centara s više od 5000 radnih mjesta.
- 4) U razvijenim zemljama, u kojima je proces metropolitanizacije uzeo jačeg maha, gradskim regijama se, kako s aspekta znanstvenih tako i praktičnih potreba, poklanja velika pažnja. Gradske regije izdvajaju se po određenim modelima, analiziraju, a ponegdje ih statističke službe uzimaju kao standardne prostorne jedinice (Nellner, 1970).
- 5) Na osnovi statističkih podataka iz 1971. godine izdvojena je i detaljnije analizirana gradska regija Zagreba (Vresk, 1978), zatim gradske regije Splita, Rijeke i Osijeka (Vresk, 1979).
- 6) Centralni grad SMSA u SAD mora npr. imati najmanje 50000 stanovnika, isto kao i centralni grad za Census Metropolitan Area (CMA) u Kanadi. Gradske jezgre gradskih aglomeracija Švicarske mogu imati samo 10000 stanovnika. Gradske jezgre Standard Metropolitan Labour Area (SMLA) u Velikoj Britaniji moraju imati najmanje 20000 radnih mjesta, itd. U nekim zemljama se donja granica veličine gradske regije određuje brojem ukupnog stanovništva. Tako npr. Stadtregion u SR Njemačkoj može imati najmanje 80000 stanovnika, CMA u Kanadi 100000, SMA u Velikoj Britaniji 70000 itd. (Nellner, 1970).

najčešće se koristi udio nepoljoprivrednog stanovništva, zatim gustoća naseljenosti, dnevna pokretljivost radne snage te rjeđe druga obilježja.

Treći skup obilježja vezan je za pitanje određivanja integralnog odnosa centralnog grada i njegove okolice. Okolicu u ovom smislu čini prostor iz kojeg najveći udio radne snage dnevno putuje na rad u centralni grad, što se odrazilo na njezinu socio-ekonomsku preobrazbu. Za određivanje navedene integracije redovno se koristi udio dnevnih migranata.

Sl. 1 — Gradske regije Karlovca, Pule, Siska, Varaždina i Zadra (1 — urbana naselja; 2 — urbanizirana naselja I; 3 — urbanizirana naselja II).

Fig. 1 — City regions of Karlovac, Pula, Sisak, Varaždin and Zadar (1 — urban settlements; 2 — urbanized settlements I; 3 — urbanized settlements II).

U određivanju gradskih regija postoje u svijetu velike razlike. One su izražene u izboru važnih varijabli, a još izraženije kod određivanja parametara. U razvijenim zemljama s višim stupnjem urbanizacije kriteriji su, razumljivo, stroži.

Na osnovi opsežnije analize bitnih podataka dobijenih popisom stanovništva 1971. godine izdvojili smo socio-ekonomske regije Hrvatske pomoću slijedećeg modela:

1. Gradske regije izdvojene su za one gradove koji imaju 20 000 ili više zaposlenih.

2. U gradsku regiju uključena su sva ona naselja iz okolica:

a) u kojima udio poljoprivrednog stanovništva iznosi ispod 50% ukupnog stanovništva;

b) u kojima udio zaposlenih u društvenom sektoru iznosi 30 ili više posto aktivnog stanovništva;

c) kojima je centralni grad najznačajniji centar rada;

d) koja su dio kontinuirane okolice.

Ovaj model nije rezultat isključivo intuitivnog pristupa autora već opsežnije analize i testiranja.

Pomoću navedenog modela, koristeći se podacima popisa stanovništva 1971. godine, u Hrvatskoj je izdvojeno devet gradskih regija. To su gradske regije Zagreba, Splita, Rijeke i Osijeka, kao velikih, te Varaždina, Karlovca, Siska, Pule i Zadra kao srednjih gradova. Testiranja su pokazala da se oko gradova s funkcijom rada manjom od 20 000 zaposlenih ne mogu pomoću navedenih kriterija u modelu izdvojiti kontinuirane okolice, što znači da ne možemo govoriti o gradskim regijama.

S obzirom da smo u ranijim radovima (Vresk 1978, 1979) detaljnije obradili gradske regije makroregionalnih centara, to će ovom prilikom više riječi biti o regijama gradova srednjih veličina.

Od gradova srednjih veličina izdvojili smo gradske regije Karlovca, Pule, Siska, Varaždina i Zadra. To su gradovi koji se ističu funkcijom rada (tab. 1) i zbog toga su njihove okolice doživjele određeni stupanj socio-ekonomske preobrazbe.

Sudeći po broju zaposlenih u društvenom sektoru koji se 1971. godine kretao između 21 000 i 23 000, funkcija rada navedenih gradova bila je podjednaka, usprkos činjenici da su razlike u veličini gradova bile znatne. Očito je da između veličine grada i njegove funkcije rada ne postoji izrazita podudarnost. U tom pogledu može se istaći primjer Varaždina, koji od navedenih gradova ima najmanji broj stanovnika, ali najizraženiju funkciju rada. Varaždin istovremeno ima i najveći udio dnevnih imigranata (42% zaposlenih 1971), što je daleko iznad prosjeka za tu veličinu gradova⁷⁾. Za to postoje i

7) Udio dnevnih imigranata u centre rada u pravilu opada s veličinom centara. Kod naših najvećih gradova udio dnevnih imigranata kreće se ispod 20% od ukupno zaposlenih, kod srednjih gradova između 20 i 30%, dok je kod manjih centara udio imigranata često znatno viši.

Tab. 1. Broj zaposlenih u društvenom sektoru 1971. i 1978. kao pokazatelj funkcija rada izdvojenih gradova

Gradovi	Broj zaposlenih		Indeks 1978/71.	Udio dnevnih migranata od ukupno zaposlenih 1971.
	1971.	1978.		
Karlovac	21 508	28 503	132,5	21,6
Pula	21 069	26 409	125,3	21,4
Sisak	21 922	27 542	125,6	29,6
Varaždin	22 864	29 567	129,3	42,0
Zadar	21 431	27 438	128,0	27,0

Izvor: Statistički godišnjaci SFRJ, Interni podaci Zavoda za Statistiku SRH

geografska objašnjenja⁸). Godine 1978. razlike u funkciji rada između navedenih centara nešto su veće. Varaždin se po broju zaposlenih opet najviše ističe, a zatim slijede Karlovac, Sisak, Zadar i Pula (tab. 1).

Broj stanovnika izdvojenih gradskih regija navedenih centara kreće se od 59 000 do 68 000 stanovnika (tab. 2).

Tab. 2. Broj stanovnika i stupanj urbanizacije naselja gradskih regija srednjih gradova Hrvatske

Gradska regija	Broj stanovnika 1971.	Broj naselja	Urbana naselja	Urbanizirana	
				Urbanizirana I	Urbanizirana II
Karlovac	59 705	18	2	5	11
Pula	67 587	64	3	48	13
Sisak	63 055	18	2	5	11
Varaždin	59 642	32	3	13	16
Zadar	65 303	22	1	9	12

Gradska regija Pule se brojem stanovnika, veličinom teritorija, brojem obuhvaćenih naselja i stupnjem urbanizacije najviše ističe, iako joj je funkcija rada nešto slabija od ostalih navedenih centara. Po stupnju urbanizacije to je vrlo homogena regija (sl. 1). Pored tri gradska naselja (Pula, Galijana, Vodnjan) prevladavaju jače urbanizirana naselja⁹). Ovakve osobine gradske regije Pule odraz su rane orijentacije stanovništva na nepoljoprivredne djelatnosti zbog siromašnih prirodnih izvora.

Poslije Pule po broju stanovnika i veličini teritorija slijedi gradska regija Zadra (sl. 1). U cjelini, ova je regija slabije urbanizirana. Pored Zadra kao jedinog gradskog naselja te jače urbaniziranih naselja u priobalju, u regiji prevladavaju slabije urbanizirana naselja. Priobalje je, dokle, glavna zona urbanizacije ove gradske regije.

8) Varaždin se razvio u agrarno prenaseljenom prostoru Hrvatskog zagorja i Podravine u kojem je dnevna pokretljivost radne snage rano postao imperativ života.

9) Naselja regija kategorizirani su u tri grupe: 1. urbana naselja su ona koja su taj status dobila prema statističkoj službi popisom stanovništva; 2. urbanizirana naselja I, odnosno jače urbanizirana naselja jesu ona u kojima je udio poljoprivrednog stanovništva manji od 32 %, a udio aktivnih zaposlenih u društvenom sektoru veći od 50 %; 3. urbanizirana naselja II ili slabije urbanizirana naselja su sva ostala.

Gradska regija Siska proteže se i u susjednu općinu Petrinju. Sisak je gotovo srastao s Petrinjom, tako da je to zapravo dvojni centralni grad ove regije. Usprkos tome, okolica nije doživjela jači stupanj socio-ekonomske preobrazbe. U regiju je, pored Siska i Petrinje, uključeno još 16 okolnih naselja od kojih većina spada u grupu slabije urbaniziranih.

Slično je s gradskom regijom Karlovca. Ona ima dva gradska naselja, koja pokazuju tendenciju sraščivanja: Karlovac i Dugu Resu. Od ostalih 16 naselja regije većina je također slabije urbanizirana.

Gradska regija Varaždin ima svojih specifičnosti. Brojem stanovnika najmanja, ali istovremeno s centralnim gradom najjače funkcije rada. Ona ima poslije gradske regije Pule najurbaniziraniju okolicu. Proteže se u Međimurje, ali se prije Čakovca prekida, tako da Čakovec ne možemo uključiti u ovu cjelinu. Osim toga, Čakovec, iako funkcionalno tijesno vezan s Varaždinom, ima znatnu funkcionalnu samostalnost.

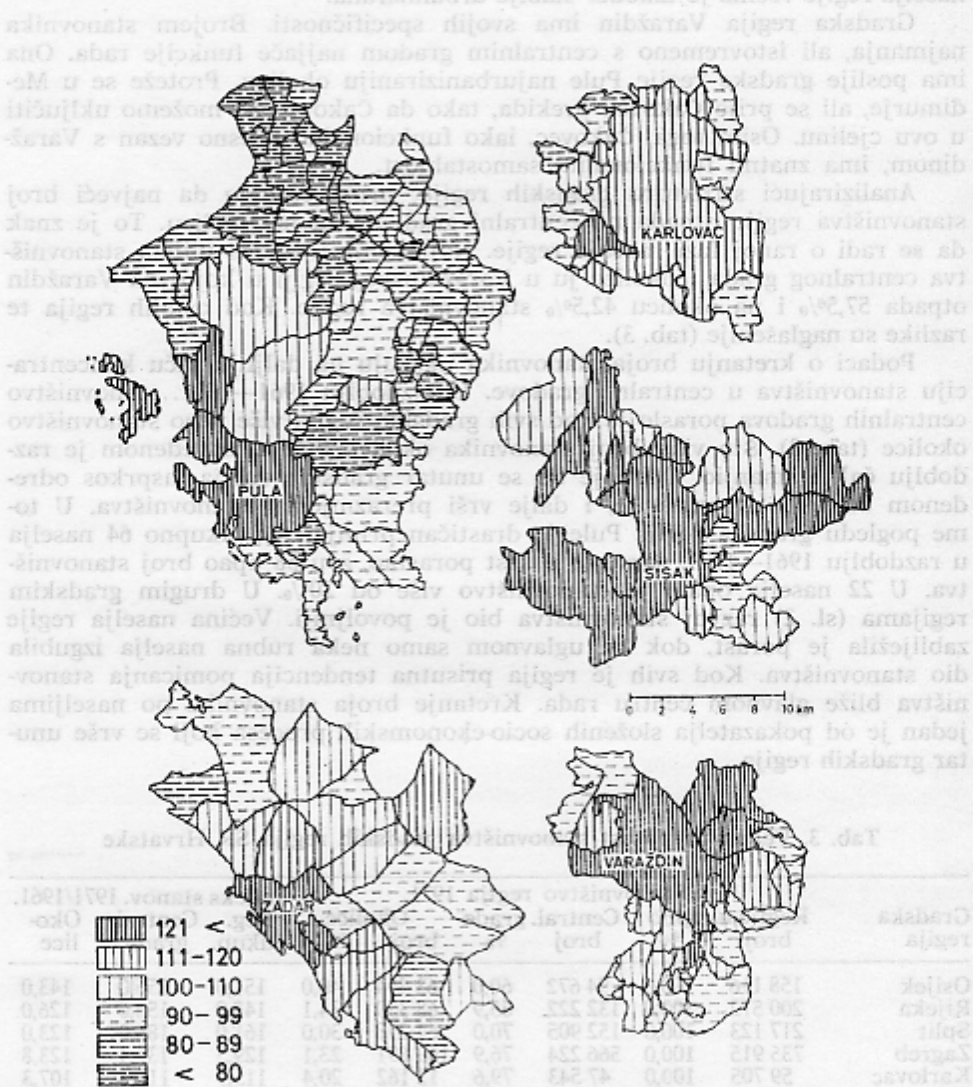
Analizirajući strukturu gradskih regija, primjećujemo da najveći broj stanovništva regije otpada na centralni grad, manji na okolicu. To je znak da se radi o ranoj fazi razvoja regije. Najpovoljniji odnos udjela stanovništva centralnog grada i okolice ju u Varaždinskoj regiji u kojoj na Varaždin otpada 57,5% i na okolicu 42,5% stanovništva regije. Kod ostalih regija te razlike su naglašenije (tab. 3).

Podaci o kretanju broja stanovnika ukazuju na daljnju jaču koncentraciju stanovništva u centralne gradove. U razdoblju 1961—1971. stanovništvo centralnih gradova poraslo je kod svih gradskih regija više nego stanovništvo okolice (tab. 3). Što više, broj stanovnika okolice Pule u navedenom je razdoblju čak i smanjio. Očito je da se unutar gradskih regija, usprkos određenom stupnju urbanizacije, i dalje vrši preraspored stanovništva. U tome pogledu gradska regija Pule je drastičan primjer. Od ukupno 64 naselja u razdoblju 1961—1971. samo je u šest porastao, a u 58 opao broj stanovništva. U 22 naselja opalo je stanovništvo više od 20%. U drugim gradskim regijama (sl. 2) razvoj stanovništva bio je povoljniji. Većina naselja regije zabilježila je porast, dok su uglavnom samo neka rubna naselja izgubila dio stanovništva. Kod svih je regija prisutna tendencija pomicanja stanovništva bliže glavnom centru rada. Kretanje broja stanovnika po naseljima jedan je od pokazatelja složenih socio-ekonomskih procesa koji se vrše unutar gradskih regija.

Tab. 3. Veličina i porast stanovništva gradskih regija SR Hrvatske

Gradska regija	Stanovništvo regija 1971.						Indeks stanov. 1971/1961.		
	Regije-ukupno broj	%	Central. grada broj	%	Okolice broj	%	Reg. ukup.	Central. grada	Okolice
Osijek	158 116	100,0	94 672	60,0	63 444	40,0	151,0	156,0	143,0
Rijeka	200 572	100,0	132 222	65,9	68 350	34,1	145,0	156,0	126,0
Split	217 123	100,0	152 905	70,0	64 218	30,0	161,0	185,0	123,0
Zagreb	735 915	100,0	566 224	76,9	169 691	23,1	129,5	131,4	123,8
Karlovac	59 705	100,0	47 543	79,6	12 162	20,4	115,9	118,3	107,3
Pula	67 587	100,0	47 498	70,3	20 089	29,7	113,7	127,0	91,1
Sisak	63 055	100,0	38 458	61,0	24 597	39,0	139,2	144,3	131,8
Varaždin	59 642	100,0	34 312	57,5	25 330	42,5	119,3	129,7	107,7
Zadar	65 303	100,0	43 087	66,0	22 216	34,0	139,5	170,7	103,1
UKUPNO	1 627 018	100,0	1 156 921	71,1	470 097	28,9	135,6	142,0	122,1

Prema naprijed iznijetom, vidljivo je da je za 1971. godinu u SR Hrvatskoj izdvojeno devet gradskih regija socio-ekonomskog tipa. One su ukupno imale 1 627 018 stanovnika ili 36,8% ukupnog stanovništva SR Hrvatske. Od toga je 1 156 921 stanovnik ili 71,1% otpao na centralne gradove, a 470 097 ili 28,9% stanovnika na okolice. Ukupan i relativan broj gradskog stanovništva SR Hrvatske bio je 1971. god. još uvijek veći (41,0%) od stanovništva gradskih regija.

Sl. 2 — Promjena broja stanovnika gradskih regija Karlovca, Pule, Siska, Varaždina i Zadra (Indeks 1971/1961).

Fig. 2 — Change in number of inhabitants of city regions of Karlovac, Pula, Sisak, Varaždin and Zadar (index 1971/1961).

Gradske regije pokazuju tendenciju stalnog i brzog razvoja. Na ovu konstataciju upućuje dinamika porasta stanovništva. Broj stanovnika svih regija porastao je u razdoblju 1961—1971. 35,6%, stime da je, što je karakteristično, porast centralnih gradova iznosio 42%, a okolica 22,1% (tab. 3).

Uzimajući u obzir navedene tendencije, možemo očekivati da će 1981. godine broj gradskih regija i broj njihova stanovništva biti znatno veći. Upravo zbog toga niz znanstvenih i praktičnih potreba nalažu da se gradskim regijama pokloni više pažnje.

LITERATURA:

- Blowers A., Hamnett C., Sarre Ph., ed: *The Future of Cities*, 1974.
- Boustedt O.: *Grundriss der empirischen Regionalforschung, Teil III: Siedlungsstrukturen, Taschenbücher zur Raumplanung, Bd. 6*, 1975.
- Friganović M.: Neki elementi nesklada između funkcije rada i funkcije stanovanja značajnih centara Hrvatske, *Radovi Geografskog instituta* 7, 1968.
- Klöpffer R.: *Der geographische Stadtbergriff, Geographisches Taschenbuch*, 1956.
- Macura M.: Kriterijum za razgraničavanje gradskog i seoskog stanovništva, *Statistička revija* IV, Beograd, 1954.
- Nellner W.: Die Abgrenzung von Agglomerationen im Ausland, u: *Zum Konzept der Stadtregionen, Veröffentlichungen der Akademie für Raumforschung und Landesplanung, Raum und Bevölkerung* 10, 1970.
- Rogić V.: Problem izbora i primjene metoda za određivanje međa naših gradova, *Zbornik V Kongresa geografa*, Cetinje, 1959.
- Rubić I.: Geografsko određivanje okolice gradova, *Geografski glasnik* 11—12 Zagreb, 1950.
- Vresk M.: Gradska regija Zagreba, *Geografski glasnik* 40, Zagreb, 1978.
- Vresk M.: Gradske regije velikih gradova Hrvatske, *Radovi* 14, Zagreb, 1979.
- Zuljić S.: Šira društvena definicija urbanizacije i njeno značenje kao faktor razvoja, *Ekonomski pregled* 6—7, 1968.

Summary

THE TOWNS OF THE SR CROATIA AND THEIR SURROUNDINGS THE PROBLEM OF DEFINING TOWNS AND CITY REGIONS

by

MILAN VRESK

In this article the author first gave a critical review of the manner in which settlements are differentiated in Yugoslavia. He pointed out that the manner in which the statistical service differentiates between settlements, classifying them as urban, mixed or rural settlements by combining their number of inhabitants with the participation of the non-agricultural population, has some drawbacks. Thus this model of differentiating between settlements should be supplemented by other variables. The author also stressed the problem of urban boundaries, which do not correspond to the actual state in some towns.

Special attention is paid to the city region of the socio-economic type in Croatia. The author presented the most important results in singling out the city regions of towns of a middle size, and showed the basic data for all city regions in Croatia for 1971 on the basis of earlier research.

The author included in the city region, besides a central town with 20,000 or more inhabitants, all those surrounding settlements in which the participation

of the agricultural population is less than 50 % of the total population, in which the participation of the active population employed outside their own farms is greater than 30 %, for which the central town in question is the main centre of work, and which are part of the central town's continuous surroundings. Nine urban regions of the socio-economic type were singled out the basis of that model. In 1971, 36.8 % of the total population of Croatia lived in them. In all those city regions the number of inhabitants of the central town is much greater than the population of the surrounding settlements. The increase of the population of the region as a whole is great, but it is nevertheless greater in the central towns. A redistribution of the population can be noticed within the framework of the city regions. It is decreasing in many of the border settlements of the region in favour of the central town and of settlements closer to it.

Analyses carried out to date show that the development of socio-economic urban regions in Croatia in 1971 was in an early phase.